

Arkeologisk förundersökning 2014

Botildenborg 1, fornlämning 31

MARKSANERING

Västra Skrävlinge socken, Malmö kommun
Skåne län

Arkeologisk förundersökning 2014

Botildenborg 1, fornlämning 31

MARKSANERING

Västra Skrävlinge socken, Malmö kommun
Skåne län

Skånearkeologi

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk förundersökning 2014

Botildenborg 1, fornlämning 31

Marksanering

Västra Skrävlinge socken, Malmö kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2014:6

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

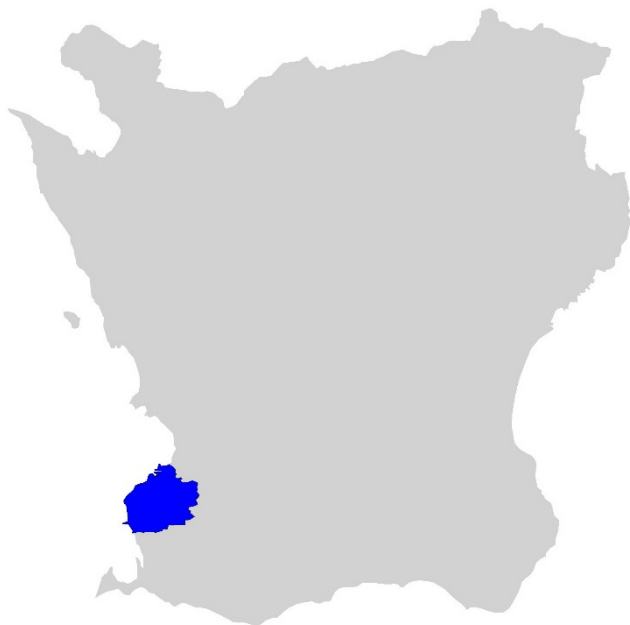
Omslagsbild: Per Sarnäs

Tryck: Holmbergs i Malmö AB

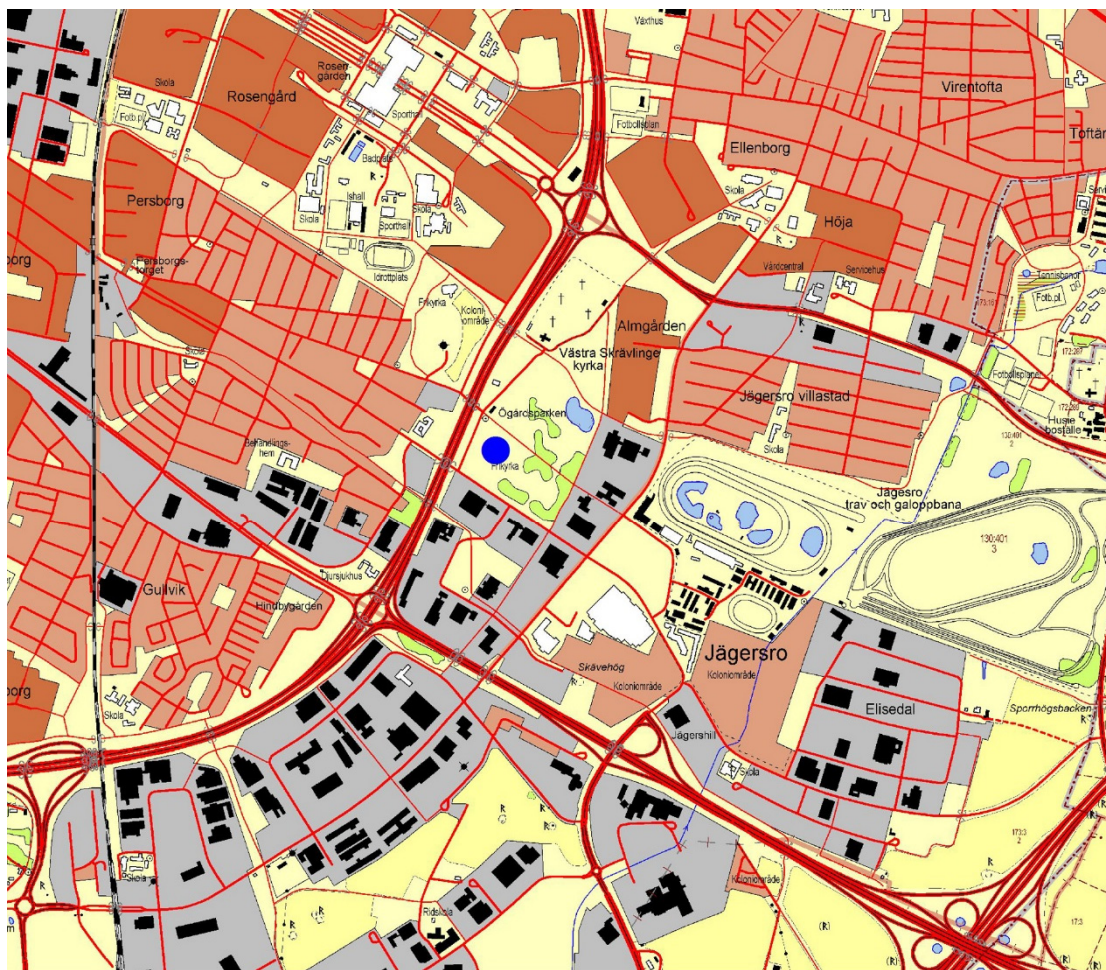
© Skånearkeologi 2014

Innehåll

Inledning	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Referenser	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11

Figur 1. Karta över Skåne med Malmö kommun markerat med blå färg.

Figur 2. Karta över del av Malmö med Botildensborg utmärkt med en blå fylld cirkel.

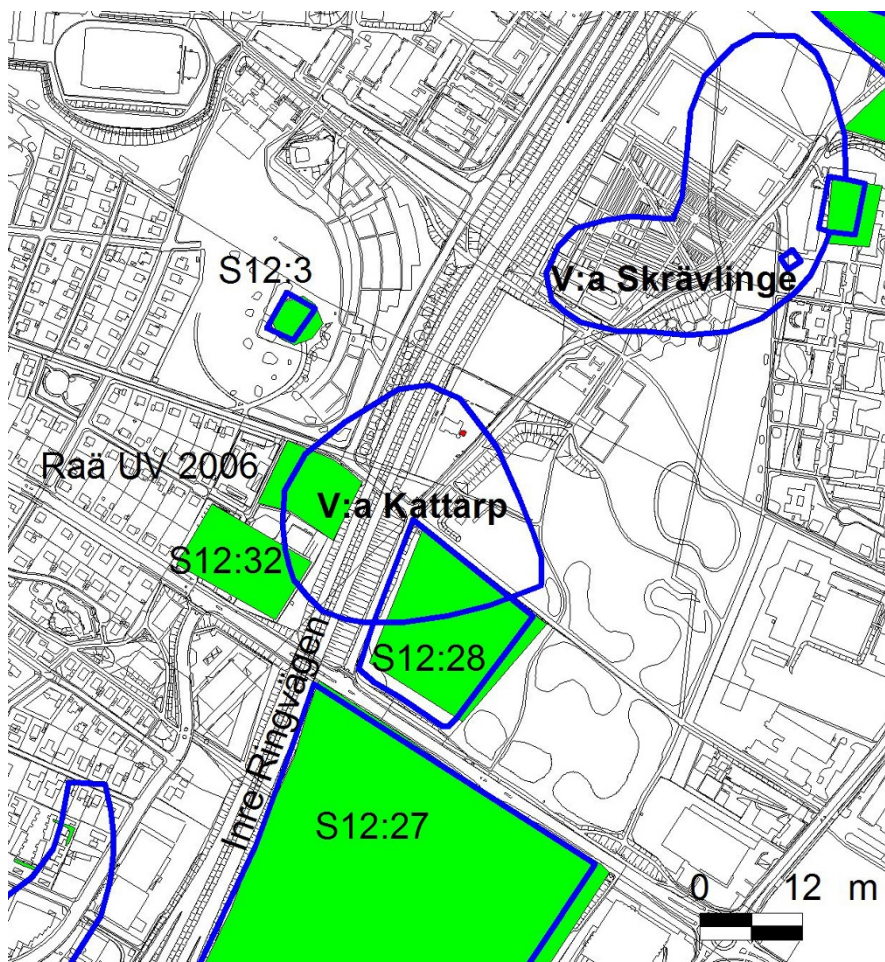
0 800 m

I samband med miljöprovtagning på fastigheten Botildenborg 1 inom Västra Kattarps bytomt (Västra Skrävlinge nr 31) påträffades en stenläggning, ca 1,8 meter under befintlig markyta. Fastighetskontoret kontaktade då Länsstyrelsen i Skåne län som beslutade om en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Undersökningen genomfördes av Skånearkeologi.

I västra Skrävlinge socken ingår de tre byarna Västra Skrävlinge, Bulltofta och Västra Kattarp. Äldsta säkra skriftliga belegg för (Västra) Kattarp härrör från 1502 då Poel Laxman skiftade en gård i "Katterop i Skreblinge sogn" med en gård i Felye sogn" (Rosborn 1984).

Jordrevningsprotokollet från 1671 nämner 8 gårdar i Västra Kattarp. Byn storskiftades 1774 (Agri 1940).

Botildenborg 1 har sitt ursprung i gård nr 4 i Västra Kattarps by och fick sitt namn under mitten av 1800-talet. Det nuvarande huset uppfördes under 1880-talet och kallades i folkmun för "Bonnaslottet".

Figur 3. Karta med registrerade fornlämningar (blå linje) och genomförda undersökningar i närområdet (markerade med grönt). Numren hänför sig till Malmö museers arkivnumrering.

Tidigare undersökningar

Delar av Västra Kattarps by har varit föremål för ett par arkeologiska undersökningar tidigare. Inre Ringvägen går över västra delen av Västra Kattarps bytomt men det finns ingen arkeologisk dokumentation som tyder på någon undersökning.

År 1981 genomfördes en undersökning av den sydöstra delen av Västra Kattarps bytomt varvid lämningar framkom som kunde dateras till perioden tidig medeltid till nyre tid med en tyngdpunkt i dateringarna till hög- och senmedeltid (S12:028).

En mindre förundersökning sydväst om bytomten resulterade inte i några lämningar från byn. Undersökningsområdet var i denna del kraftigt påverkat vid byggandet av Inre Ringvägen (Thörn 1988).

År 2006 undersökte Raä UV Syd ett 7 000 m² stort område väster om Inre Ringvägen i västra utkanten av Västra Kattarp varvid endast två gränsdiken påträffades (Becker 2006).

Söder om Västra Kattarp undersöktes ett 175 000 m² stort område under åren 1978–79 varvid det påträffades 72 anläggningar bestående av gropar, hårdar, kulturlager samt en ugn. Lämningarna daterades till mellanneolitikum och yngre bronsålder (Hertz odat., S12:027).

Nordväst om bytomten undersöktes 1948 ett mindre område i samband med uppförandet av Botildenborgs vattentorn. Vid undersökningen kunde ett mindre gravfält dokumenteras i form av ett tiotal skelett, rester av gravrösen (stensättningar?) en gravurna daterad till romersk järnålder samt några kokgropar. Två av skeletten kan troligen inte hänföras till förhistorisk tid (S12:03, redogörelse för undersökning).

Undersökningsresultat

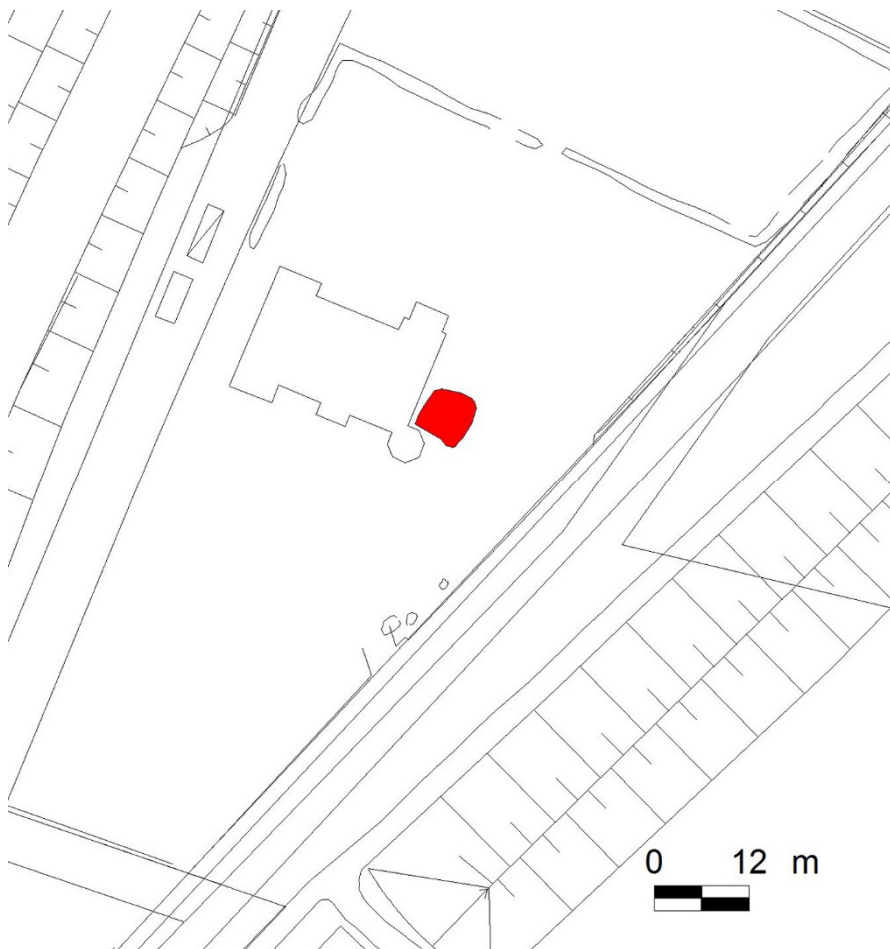
En yta av ca 37 m² togs upp med traktorgrävare. Schaktningen styrdes av resultaten från miljöprovtagningen och följde stenläggningen.

I botten på schaktet, ca 1,8 meter under nuvarande markyta, framkom en vällagd kullerstensbeläggning med en utbredning av ca 5,0 x 5,7 meter. I södra delen av schaktet slutade stenläggningen ca 0,5 meter från schaktväggen och 3 stora stenar låg på rad vilka troligen har utgjort grundstenar (två av dessa är borttagna). I norr kan stenläggningen ha blivit förstörd vid markarbeten. I en mindre provgrop norr om schaktet framkom endast omrörda schaktmassor som på samma nivå som stenläggningen innehöll markant mer sten av samma storlek som den i stenläggningen. Stenläggningen fortsätter in under Botildenborg.

Hela stenläggningen var täckt av ett brandlager med mycket fynd som kan dateras till 1800-tal samt stora mängder bränd lera och förkolnade bräddor. Det framkom bl.a. några kopparföremål som troligen har påverkat miljöprovtagningen. Föremålen utgjordes av två lock varav det ena påminner om ett lock till en mjölkkanne och ett annat föremål var en brandspruta av koppar eller mässing vars organiska delar brunnit upp. En tydlig indikation om att huset har brunnit är den brandhake som påträffades förvriden av eldens hetta.

Figur 4. Foto över den framschaktade stenläggningen. Uppe i bildens högra hörn ses en av de grundstenar som framkom. Botildenborg ligger till höger strax utanför bilden.

Figur 5. Schaktplan som visar schaktets läge strax öster om Botildenberg. Inre Ringvägen syns i västra delen av planen.

Bland fynden förekom delar till en vit rund kakelugn som kan dateras till 1800-talet. Det påträffades även en bit saltglaserad stengods stämplat Skromberga vilket började tillverkas under senare delen av 1880-talet.

Det är oklart vilken del av byggnaden som stenläggningen kan ha utgjort. I 1831 års brandsyningsinstrument nämns en källare som var 10 alnar och 4 tum lång och 9 alnar bred. Detta blir omsatt i moderna mått ca 6,1 x 5,4 meter vilket är något större än den framkomna stenläggningen vilket kan bero på att inte hela stenläggningen schaktades fram. Det omnämns även en grästensfot till själva huset av en alns höjd vilket är något högre än den grund som framkom vid stenläggningens södra kant.

Det saknas lantmäterikartor som kan visa bebyggelsens utveckling från 1805 och fram till början av 1900-talet. Yngsta kartan är från 1804 och den äldsta från 1796.

Figur 6. Fotot visar den brandspruta som framkom i brandlagret.

Figur 7. Fotot visar stenläggningen med Botildenborg i bakgrunden. En av de framschaktade grundstenarna syns i vänstra kanten av den bortre schaktväggen.

I brandsyningsinstrument från den 30 december 1873 beskrivs gården av ägaren själv och handlingen är bevittnad av fyra personer. Syftet med handlingen var att öka försäkringsbeloppet då ägaren hävdade att huset hade genomgått en omfattande renovering sedan förra besiktningen år 1855. Boningshuset som ska vara uppfört 1814 beskrivs från väster till öster och bestod av sal, förstuga, gästrum, daglig stuga, förstuga, skafferier, kök och pigkammare. Huset är uppfört i korsvirke av ek med tegel i facken byggt på en ca 0,6 meter hög grundsyll av gråsten. Huset var 150 fot och 9 tum långt (ca 90 meter). I brandsyningsinstrumentet från 1873 nämns inget om källare eller eldstäder förutom en uppgift om att ”Uti tvenne rum äro porslinsugnar”. I övrigt räknas ett antal brandredskap upp bland annat två brandsprutor och 2 brandhakar. Brandförsäkringsverket godkänner inte brandsyningsinstrumentet då byggnaden inte är beskriven på ett reglementsenligt sätt.

Det finns minst fyra brandsyningsinstrument och vid genomgång av de från 1831, 1855 och 1873 framgår att det enda hus som inte rivs är själva boningshuset som i samtliga handlingar har nr 1. Övriga byggnader rivs och ersätts med nya byggnader. Boningshuset genomgår dock förändringar och växer på längden från 76 alnar 6 tum

till 150 alnar 9 tum. Brandsyningsinstrumentet från 1873 nämner inget om någon källare men det är troligt att den källare som nämns år 1831 finns kvar men inte tas upp eftersom den inte har förändrats och inte anses påverka försäkringsvärdet. Brandsyningsinstrumentet från år 1873 nämner dock ett skafferi.

Det är ställt utom tvivel att byggnaden har brunnit och ett samlat fynd av fiskben från flera fiskar, brandsprutan och brandhaken tyder på att förloppet var snabbt. Frågan är vilken byggnad det är som har brunnit och vilken del av denna. Fynden av delar till en vit rund kakelugn tyder på boningshuset. Fiskbenen liksom den stora mängden krukskärvor samt tunnband indikerar ett förråd av livsmedel såsom en källare eller skafferi.

Det var inte helt lätt att tolka schaktväggarna. Alla schaktväggar utom den södra utgjordes av påförda massor med bl.a. tegel i. Den södra schaktväggen föreföll utgöras av hård packad naturlig morän med sand i botten. Det var också här grundstenarna framkom. Den södra schaktväggen tyder på att stenläggningen tillhör källaren medan de övriga schaktväggarna antyder att den har utgjort ett golv inne i huset. En ytterligare faktor som talar för att det rör sig om en källare är att lämningen finns kvar och inte förstörts vid byggandet av Botildenborg. Det nuvarande Botildenborgs källare verkar inte vara nedgrävd då källaren är omgiven av påförda massor.

Om fyndet av skrombergagodset inte är sekundärt så bör byggnaden ha brunnit under sent 1880-tal, då Skromberga stenkols- och lerkärlsfabrik grundades 1886, och därefter har det nuvarande Botildenborg uppförts. Eldsvådan kan inte ha skett tidigare än 1873 då det senaste brandsyningsinstrumentet skapades.

Referenser

Litteratur

- Agri, J. 1940. Västra Skrävlinge i gamla dagar. Malmö Fornminnesförenings Årsbok.
Becker, N. 2006. Få spår efter Västra Kattarps by. Rapport över arkeologisk förundersökning 2006. UV Syd rapport 2006:29.
Rosborn, S. 1984. Malmö. Den medeltida staden och dess omland. Medeltidsstaden 67.

Opublicerat material

- Hertz, B. odat. Rapport över arkeologisk undersökning Kv. Jägershill. MHM 6206. Arkivrapport Malmö museer.
Thörn, R. 1988. Arkeologisk förundersökning kvarteret Grönsakshandlaren. MHM 7146. Arkivrapport Malmö museer.

Kartmaterial

- Storskifteskarta 1796
Enskiftes karta 1804

Arkivhandlingar

- Brandförsäkring 1831 (Brandförsäkringsverket, försäkringsnummer 15689)
Brandförsäkring 1855 (Brandförsäkringsverket, försäkringsnummer 20695)
Brandförsäkring 1873 (Brandförsäkringsverket, försäkringsnummer 24922)

Internetreferenser

- www.stockholmslansmuseum.se/faktabanken/kakelugnes-konstruktion/
www.lansstyrelsen.se/skane/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/bjuv/Pages/Gedsholm-Ekeby-Skromberga.aspx

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer431-5801-2014
Skånearkeologis diarienummer201409
ArkivnummerS12:42

Län Skåne
KommunMalmö
SockenVästra Skrävlinge
Fastighet Botildenborg 1
RAÄ-nummer 31

Ekonomiska kartans blad2C 2f
Koordinatsystem Sweref 99 TM
X koordinat6160705
Y koordinat377171

Fältarbetstid2014-03-11
Antal arbetsdagar1
Antal arkeologtimmar6

Undersökt yta36 m²

Projektledare Per Sarnäs
UppdragsgivareFastighetskontoret, Malmö stad

Dokumentationsmateria i form av digitala foton och sektionsritning förvaras i
Malmö museers arkiv

Kostnader, arkeologi

Fältarbete:3 900:-
Rapport:4 550:-
Tryck:1 000:-
Resor:80:-
Summa:9 530:-